

Краса і незнищенність людської душі в оповіданні „Маленький горбань” С. Черкасенка

6 клас

Алла Калюжникова,

учитель української мови та літератури
спеціалізованої школи I–III ступенів №4

Педагогічне кредо:

*Неважко іти чиймись слідами, складніше, але почесніше самостійно прокла-
дати свій шлях...*

Якуб Колас

Мета: ознайомити учнів з життям і творчістю Спиридона Черкасенка, його твором «Маленький горбань»; учити розуміти психологію головного героя та інших персонажів, аналізувати образи; розвивати вміння вільно й емоційно висловлювати свої думки; формувати культуру ведення дискусії; виховувати доброту, милосердя, здатність до співпереживання.

Цілі:

Учні знатимуть: окремі факти з життя і творчості Спиридона Черкасенка; зміст твору; риси вдачі героїв; засоби змалювання образів; авторське ставлення до персонажів; визначення поняття «повага».

Учні вмітимуть: визначати основні засоби змалювання персонажів; давати власну оцінку подіям і героям твору; добирати з тексту цитати на підтвердження власних думок; пояснювати актуальність твору в наш час.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: портрет С. Черкасенка, виставка його творів, підручник, «Путівники уроку».

Методи, прийоми, форми,

види роботи: пошук відповіді на проблемне питання, літературна вікторина, інтерв'ю (робота в парах), робота з текстом «Ключ до розуміння», словникова робота, робота в малих групах, міні-диспут, хвилинка мудрості, літературний баскетбол, «незакінчене речення», «мікрофон», заповнення анкет.

Оформлення дошки: портрет С. Черкасенка, картка з цілями, картка «Повага», «Путівники уроку».

Ім'я уроку: Роби добро — добром тобі віддячитьсяся.

Методичне надзавдання: донести до дитячих сердець істину, що немає у світі нічого вищого і кращого за людяність.

Хід уроку

I. Мотиваційний етап

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Вчитель. Доброго дня всім! Надворі сьогодні досить-таки похмурий осінній день. Але для мене він яскравий, бо зігрітий теплом ваших душ, осяяний промінням ваших очей, наповнений щебетом ваших голосів. Отож і настрої маю гарний.

А якби можна було доторкнутися до вашого настрою, яким би він був на дотик?

(Діти характеризують свій настрій за допомогою прикметників, коментують.)

2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

— Як ви вважаєте, що означає слово «краса»?

— Огляньтеся довкола, що красивого ви бачите біля себе?

— А що означає, коли про людину кажуть, що вона красива? Чи лише зовнішність при цьому оцінюють?

— Як ви думаєте, краса і доброта – це близькі поняття?

II. Цілевизначення і планування

1. Повідомлення теми і мети уроку.

Вчитель. Сьогодні на уроці ми ознайомимось із деякими фактами життя письменника Спиридона Черкасенка та його твором «Маленький горбань». (Учні записують тему уроку.)

2. Цілевизначення уроку.

— Подумайте, яких же результатів ви хочете досягти на сьогоднішньому уроці. Свої цілі запишіть на картках з літерами.

(Учні ставлять цілі, за бажанням 2 – 3 учні озвучують їх. Загальні цілі записані на дошці і в «Путівниках уроку» у кожного учня, озвучують їх.)

— Що ви ще додали б до своїх цілей із цього перебігу? Чому?

3. Узгодження плану роботи.

Розгляньте «Путівники уроку», там ви побачите план, за яким ми будемо працювати. Можливо, є якісь доповнення чи зміни? Якщо немає, продовжуємо роботу.

4. Аналіз імені уроку.

5. Проблемне завдання: Підтвердити або спростувати думку, що оповідання С. Черкасенка «Маленький горбань» актуальне у наш час.

III. Опрацювання навчального матеріалу

1. Перевірка домашнього завдання. Літературна вікторина.

Родом С. Черкасенко із... (Миколаївщини).

У якій сім'ї народився? (селянській)

Ким тривалий час працював? (учителем)

У якому театрі п'єси С. Черкасенка посідали головне місце? (у театрі М. Садовського)

На які періоди можна поділити життя письменника? (два: перебування в Україні й за кордоном)

Де жив автор в останні роки? (Прага, Чехія)

В яких жанрах працював С. Черкасенко? (оповідання, роман)

Вчитель. Ви молодці! З цим завданням упорались. Наскільки уважно читали оповідання, з'ясуємо, працюючи в парах. Але насамперед визначимо, чи всі слова у творі вам зрозумілі.

2. Словникова робота.

Які слова у тексті видалися вам незнайомими? З'ясуйте їх значення.

Крем'яч, призьба, катран, цилінний, глей, шурф...

3. Інтерв'ю. Робота в парах.

Кожен має поставити своєму сусідові по парті два запитання, які виникли під час читання твору. Заслуховується коментар 2–3 учнів.

4. Робота з текстом оповідання. «Ключ до розуміння».

— Які почуття викликало у вас оповідання?

— Які риси характеру прищепили мама і дідусь Павликові?

— Що впливало на формування таких рис Павликового характеру, як багата уява, ніжність і доброта, прагнення захистити скривджених, відчуття справедливості? Підкріпіть свою відповідь словами з тексту.

— Знайдіть і прочитайте рядки, що свідчать про великий авторитет Захарка серед друзів. Чи заслужив такої поваги Захарко? Чи справді це повага? Може, це щось інше? Зіставте.

Повага – почуття шани, прихильне ставлення, що ґрунтується на визнанні чийось заслуг, високих позитивних якостей.

— Чи будуть і далі такі гарні стосунки між Захарком і Павликом, як у кінці оповідання?

— Як ви розумієте слова «ласкаво сміялась крізь сльози»? Про кого вони?

— Яким бачився вам степ, коли діти прийшли збирати катран (які рослини й барви виникли в уяві, пахощі яких трав було чути)? (Словесне малювання.)

5. Характеристика духовного світу героїв оповідання (робота в групах).

— Для того, щоб з'ясувати детальніше, яким є духовний світ героїв, попрацюємо в малих групах (у «Путівниках уроку»).

1 група

То яким же змалював письменник Павлика? Зачитайте портрет хлопчика. На які деталі звертається увага? (*Страшний химерний горб; глибокі, променисті, розумні та сині, як небо, очі*). Очі – дзеркало душі. Якщо так, то що ви скажете про душу хлопчика?

2 група

Що ще, крім каліцтва, заважало Павликові товаришувати з хлопцями? (*добре серце*) Чому дівчата охоче гралися з ним ще й сперечалися, до чийого товариства він пристав? (*Бо він умів мріяти, навіть сни снилися йому незвичайні.*)

3 група

Зачитайте діалог, де мама розмовляє з Павликом про казки. Зверніть увагу, як мама звертається до Павлика. Чи можна за її словами визначити ставлення матері до своєї дитини?

4 група

Як сприйняв дідусь звістку про те, що внука побили? Автор каже, що думки його були чорними. Поясніть слова діда «немає вроди, нема й щастя».

5 група

Яким у творі зображений Захарко? Чому так легко, не замислюючись, він насміхався з каліки? Чи мав він на це моральне право? Чи схвалювали його вчинки інші хлопці?

Вчитель. Отже, ми бачимо, що не всі герої оповідання мали щире серце, красиву душу.

7. Міні-дискусія.

Висловіть свої думки на тему: «Чи зміг би я пробачити людині, яка заподіяла мені зло?»

Вчитель. Ви молодці, дійшли правильного висновку: пробачати потрібно, як кажуть, давати людині шанс.

8. Хвилинка мудрості.

Вчитель. Поясніть, як ви розумієте слова С. Черкасенка:

Вони зростуть, мов той бур'ян,

Собі самим і всім на шкоду

І засмітять свій рідний лан,

Чужі й ворожі для народу.

— Кому з героїв твору можуть бути адресовані ці слова?

9. Літературний баскетбол

— Як, по-вашому, складеться доля Павлика?

-
- Чи збереже він своє добре серце?
 - Як, по-вашому, складеться доля Захарка?
 - Кажуть, краса врятує світ. Що ще, по-вашому, може врятувати світ від жорстокості?

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

1. Рефлексія процесу і результатів діяльності (обдумування відповідей на запитання анкети).

Анкета

1. Чи задоволений ти результатами своєї роботи, процесом уроку?

2. Що здивувало? Що сподобалось? Не сподобалось? Чому?

3. Які нові запитання з'явилися?

4. Чи досягнув ти поставлених цілей?

2. Рефлексія смислевизначення

«Незакінчене речення»:

«Оповідання С. Черкасенка навчило мене..., змусило задуматись...»

«Мікрофон»:

Що ви взяли для себе з уроку?

Що зрозуміли і дізналися нового?

Чи потрібно було читати цей твір?

Відповідь на проблемне питання:

— Чи є це оповідання актуальним у наш час?

Вчитель. А мене цей твір змусив ще раз переконалися, що краса душі обов'язково перемагає фізичне каліцтво.

3. Взаємооцінювання.

Учень-консультант оцінює роботу однокласників за схемою:

1. Найкраще відповідали...

2. Менш активними були...

3. На жаль, мало відповідали...

Слово вчителя. Отже, наш урок підходить до завершення, давайте повернемося до цілей, які ми ставили на початку і записували на листочках з літерами. Аркушики з досягнутими цілями прикріплюємо на дошку. Якщо залишилися недосягнуті цілі, то працюємо на наступному уроці.

Домашнє завдання.

Обов'язкове загальне: написати продовження оповідання.

Обов'язкове на вибір: дібрати заголовки до розділів твору; інсценізувати уривок, який сподобався.

За бажанням: намалювати ілюстрації до твору; скласти ребус чи кросворд.
